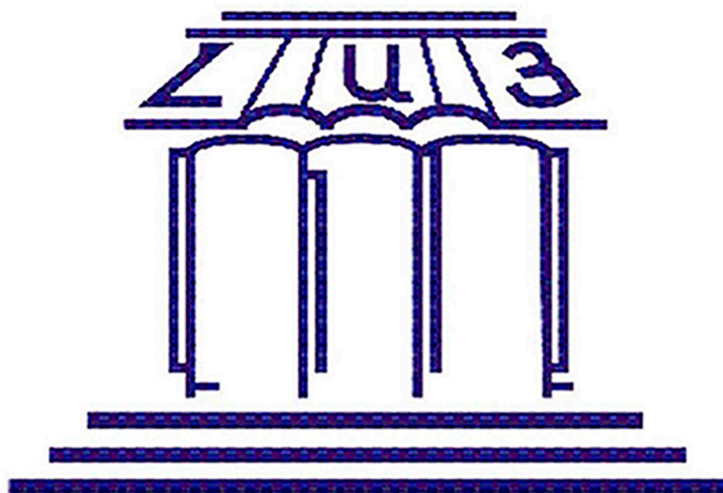

Հայկական գիտահետազոտական հանգույց
Armenian Research & Academic Repository

Սույն աշխատանքն արտոնագրված է «Մտեղծագործական համայնքներ
ոչ առևտրային իրավասություն 3.0» արտոնագրով

This work is licensed under a Creative Commons Attribution-NonCommercial
3.0 Unported (CC BY-NC 3.0) license.

Դու կարող ես.

պատճենել և տարածել նյութը ցանկացած ձևաչափով կամ կրիչով
ձևափոխել կամ օգտագործել առկա նյութը ստեղծելու համար նորը

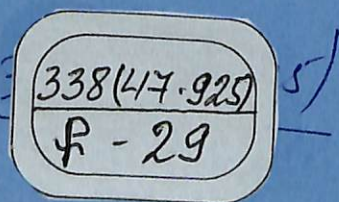
You are free to:

Share — copy and redistribute the material in any medium or format

Adapt — remix, transform, and build upon the material

Paper Lead

Thompson submachine gun. purchased by
1924-25 purchased by Greenleaf

1925

29 AUG 2011

17 FEB 2010

338/47.925
f-29 sub

ՀԱՎԵԼՎԱԾ «ԽՈՐՀՐԴԱՅԻՆ ՀԱՅԱՍՏԱՆ»-Ի № 146-Ի

ԱՅ. ԲԱՐԱՄՅԱՆ

ՀԱՅԱՍՏԱՆԻ ԺՈՂՈՎՐԴԱԿԱՆ ՏՆՏԵՍՈՒԹՅՈՒՆԸ

1924—25 ՏԱՐՎԱ ՍՈՍՋԻՆ ԿԻՍԱՍՑԱԿՈՒՄ

(ՀՈՆՑԵՄԱԵՐ—ՄԱՐՏ)

1003
12895

300
1736-40

ՅԵՐԵՎԱՆ

1925

300
1736-ԲԱ

ՀԱՅԱՍՏԱՆԻ ԺՈՂՈՎՐԴԱԿԱՆ ՏՆՏԵՍՈՒԹՅՈՒՆԸ

1924—25 ՏԵՐՎԱ ԵՌԱՋԻՆ ԿԻՍԵՄՅԱԿՈՒՄ

(ՀՈԿՏԵՄԲԵՐ—ՄԱՐՏ)

ԸՆԿ. ԲԱՐԱՄԵԱՆԻ ՁԵԿՈՒՑՈՒՄԸ ԿՈՆՅՈՒՆԿՏՈՒՐԱՅԻՆ ԽՈՐՀՐԴԻ
1925 ԹՎԻ ՄԱՅԻՍԻ 26-Ի ՆԻՍՏՈՒՄ

1. ԳՅՈՒՂԱՏՆՏԵՍՈՒԹՅՈՒՆԸ

Նախընթաց տարին գյուղատնտեսություն համար յեղել և նպաստավոր: Բավարարելով ազգաբնակչության կարիքները, այդ առավելագույնագույն տնտեսությունը, նախընթաց 1922—23 տարվա համեմատությամբ, աղբյուրների նկատելի ավելցուկներ տվեց, ինչպես անասնաբուծության, այնպես և բուսական մշակությունների ասպարիզում, բացառությամբ հացահատիկների, վորի պահպանումը, բնականաբար, պիտի լրացվեր գյուղի ներմուծումով: Այդ ավելցուկներն էին. պանիր, յուղ, մեղր, խաղող, բամբակ, բուրդ և այլն: Այդ վիճակում մեր յերկրի գյուղատնտեսությունը թեկուքեց 1924—25 գյուղատնտեսական տարին:

Ըստ Կենտրոնական տվյալների, հողագործներն աշնանացանի նախապատրաստության են ձեռնարկել 1924 թվի դեղնանից, ըստ վորում գույքացիություն 19,3 տոկոսը վարն արել և գարնանը, 29,7 տոկոսը՝ տնտեսը և 51,0 տոկոսը՝ աշնանը: Բացառությամբ են կապակի Ձանգեղուրը և մասամբ Դարալագյաղը, վորտեղ հողագործների 50 տոկոսը վարն արել և գարնանը:

Աշնանացանը, համաձայն Հայաստանի Կենտրոնական թղթակիցների հաղորդագրությունների, կատարվել և ոգերեվութաբանական աննպաստ պայմաններում, վորը հաստատում են կայանի տվյալները:

Ցանցային կամպանիային գլխավորապես արգելք և հանգիստացել (բացի Հրազդանից, Ձանգեղաւորից, և մասամբ Ալանվերդու շրջանից) յերաւը, իսկ մի քանի շրջաններում էլ, ինչպես Աշտարակը, Ղուրղուղուկին, Կարմիր Դյուղը, Քեշիշեհնդը և Ղարաքիլիսան՝ անձրևի և, Շամշադինում՝ քամիի և Դիլիջանում՝ կարկուտը:

Մթնոլորտային տեղումների նորմալ քանակ ընդունելով ամսական 30—40 մ.մ., մենք տեսնում ենք, վոր սկսած ոգոստոս ամսից մինչև նոյեմբերը ներառյալ, աշնանացանի ժամանակ, Յերեվանում ու Եջմիածնում և

մասամբ Լենինականում—Թեոփոսային տեղումների այդպիսի քանակ չի յեղել:

Ձրան տեղադրությունը, ըստ մեր ունեցած տվյալների, դանազան տեսակ է յեղել: այսպես, որինակ, Եջմիածնի շրջանում նա տեղի է 3,5 ամիս, Յերեվանի շրջանում—4, Զանգեզուրի շրջանում—5,5, Դիլիջանի շրջանում — 6, Ղարաբաղի իսային շրջանում—6 և Նոր-Բայազետի շրջանում—նոյնիսակ 7 ամիս:

Ծիւնի վեճակը.—Ըստ Հայաստանի Կենտրոնական տվյալների փչացած ծիւների 51,5 տոկոսը վնասվել է յերաշայց, 11,5 տոկոսը—ցրտից, 4,5 տոկոսը—վնաս տառններից և 3,8 տոկոսը—թռչուններից: Ձայնի վ սրան, հետագայում ծիւների վիճակը, ձյուն գալու շնորհիվ, նկատի չափերով լավանում է: Ըստ եղբայրս հանձ աժողովների կարծիքի ծիւների աճումը նոյն ժամանակ 1 ին հասել է 3,5, նոյն ժամանակ 15 ին և զեկանների 1 ին 3,4, այսինքն՝ միջին նորմայից բաժն: Այդ վիճակում աշնանացանը ծածկվել է ձյունով:

Ձմռան աշնանացանի վրա տարբեր գավառներում և գավառակներում տարբեր աղբյուր թյուն է ունեցել: Ենթադրելով շրջաններում ձյունը յեկել է ժամանակի և ծածկել ցանքերը, այդպիսով պաշտպանելով նրանց ցրտերից, նախ-լեռային մասերում և հովիտներում ձյունը մի քանի անգամ յեկել է և հալել, վորի պատճառով ծիւնը յերկարատեով ուժեղ ցրտի յին յինթարկվել: Յերեվանում ց տերից աշնան ցանի տարածությունը 15 տոկոսով պակասել է: Սակայն ապրիլի 15-ին ցանքերի գրությունը մի շարք գավառներում բարելավվում է, վորը գնառատվում է 2,8, և մայիսի 1 ին թվանշանը հասնում է 3 ի, այսինքն՝ դառնում միջակ:

Առնագանի ընդհանուր տարածությունը Հայաստանում, ըստ Կենտրոնական տվյալների, հասնում է 55 593 դեկադարի, վորն ըստ առանձին գավառների հետեյալ կերպ է բաշխվում: Յերեվանի գավառ— 11,360 դես, Եջմիածնի գավառ— 11 067, Լոռի Փամբակի գավառ— 6,403, Զանգեզուրի գավառ— 13,500, Դիլիջանի գավառ— 6,832, Դարալագյուզի գավառ— 3,302, Նոր-Բայազետի գավառ— 1 800, Մեղրում— 1,020 և Լենինականում— 737,

Սյգեգործություն.— Խաղողի այգիները ձմռան ցրտերից մեծապես տուժել են գլխավորապես այն շրջաններում, վորանց խաղողի վազերը ձմռը թաղված չեն յեղել: Հայաստանի Հողօգտագործություն Կից հատուկ հանձնաժողով է կազմվել վորոշելու խաղողի այգիներին հոսած վնասների չափը: Համաձայն Կենտրոնական թղթակիցների հաղորդագրությունների, վնասների չափը կտրելի յե այսպես վորոշել: Խաղողի այգիների տարածությունից Եջմիածնի շրջանում վնասվել է 25 տոկոսը, իսկ Յերեվանի շրջանում— 30 տոկոսը, սակայն մեր կարծիքով այս թվերը նվազեցված են: Այս հարցը մերջնականապես կը պարզվի Հողօգտագործության հանձնաժողովի հետագա թյունը վերջանալուց հետո:

Ըստ խաղողի տեսակների՝ աղնիվ տեսակները (գեսերանի) վնասված

մեն 80 ից մինչև 100 տոկոսով, միջակը— 50 տոկոսով, իսկ այսպս կոչված «խաղի» տեսակը բոլորովին չի վնասվել: Ինչ վերաբերում է ծառա-պտուղներին, նրանք ձմռան ցրտերից չեն վնասվել, սակայն գարնան ցրտերը վնասել են նրանց:

Առնագանի կերը ձմռան ընթացքում ընդհանուր առմամբ բավարար է յեղել լեռնային և նախալեռնային շրջաններում: Վորոշ վնաս են պատճառել սառնամանիքները, վորի հետևանքով անասունների սպառելու զեղքեր են յեղել: ստույգ անասունների քանակը դեռ չի պարզված: Թանկարժեք մշակութային բամբակի, բրինձի, խաղողի և ծառապտուղների շրջաններում, վորանց խաղաղքի տալածությունը զիջ է յեղել, անասնի կերի պակաս է դգացվել:

Հայաստանի գանաղան շրջաններում յեղել են անասնի համաճարակային հիվանդություններ: հոկտեմբեր—ապրիլ ամիսների ընթացքում ժանտախտից հիվանդացել է 814 գլուխ, սիբիրախտից— 125 գլուխ և այլ հիվանդություններով 56՝ գլուխ, ընդամենը 995 գլուխ: Համաճարակային հիվանդությունների դեմ կռիվ է մղվել: վարակված շրջաններում պատվաստ է կատարվել: վորին յենթարկվել է 19,368 գլուխ անասուն: Մինչև պատվաստը ստակել է 506 գլուխ, պատվաստից հետո 369, ընդամենը 875 գլուխ, վր կաղմում է պատվաստված անասունների մոտ 5 տոկոսը:

Գյուղատնտեսության քաղաքական Կամար հեռ գաղափար միջոցներ.— Այս ութիվ յեղած տվյալները ցոյց են առնում, վր հոկտեմբերի 1 ից մինչև ապրիլի 1 ը ժամանակամիջոցում Գյուղատնտեսական Բանկից ազգաբնակչության համար գյուղատնտեսական վարկային բնկերություններին, գավառագործներին և այլ կազմակերպություններին տրված են հետևյալ գործիքները:

Հանաղան գյուղատնտեսական գործիքներ	650 հատ
Հանաղան կենդանի ինվեստար	148 գլուխ
Հանաղան այգեգործական գործիքներ	139 հատ
Հանաղան կաթնատնտեսական գործիքներ	74 հատ
Հանաղան մեղվաբուծական գործիքներ	57 »
Հանաղան սերմեր	5650 փութ

Գյուղատնտեսական կարիքների և չինարարության համար գյուղատնտեսական վարկ է տրված հետեյալ չափով:

	1924 թ. 1/IX	1925 թ. 1/I	1925 1/IV
Հողօգտագործություն (խորհրդային տնտեսություններին և մելիորացիայի համար)	162,8 հազ. ո.	160,6 հ. ո.	282,3 հ. ո.
Գյուղատնտեսական կոոպերացիային	7,7 » »	68,2 » »	75,1 » »
Սերմվարի և գյուղատնտեսական ինվեստար գյուղացիներին	320,0 » »	300,9 » »	289,3 » »
Վարկային բնկերություններին շրջանառության համար	—	—	—
Միջոցներ և հիմնական կապիտալ	171,6 » »	137,0 » »	285,2 » »
Ընդամենը	662,1 հազ. ո.	666,7 հ. ո.	931,9 հ. ո.

6. ԳՅՈՒՂԱՏՆՏԵՍԱԿԱՆ ԱՐՏԱԴՐԱՆՔԻ ՌԵՍԼԻԶԱՑԻԱՆ

Ներքին առևտրի լիազորություն ավարտներն առում են, վոր կիսամյակում հայթայթվել է.

Հեղափոխական բամբակ, ընդամենը 670,542 փութ, վորից առաջին յեռամսյակում հայթայթվել է 632,337,05 փութ, իսկ յերկրորդ յեռամսյակում— 40,210 փ. 39 ֆունտ: Բամբակի հայթայթումները կազմել են ընդհանուր պլանային պատվերի 165,43 տոկոսը: Բամբակի հայթայթումները վերջացել են, յեթե չհաշվենք 3-րդ յեռամսյակում հայթայթվելիք 3000 փութ հնդավորը:

Առաջին յեռամսյակում մաքրված բամբակ է ուղարկվել 121,667 փ., յերկրորդ յեռամսյակում՝ 200,577 փութ, այսինքն՝ 64,8 տոկոսով ավելի, քան առաջին յեռամսյակում: Ուղարկված մաքուր բամբակի համեմատաբար մեծ քանակը բացատրելու համար պետք է ի նկատի ունենալ, վոր մաքրվել է և հին բամբակի, Նախկինների բամբակի մի մասը:

Կապեղեղ.— խոշոր կաշիներ են պատրաստված ընդամենը 6,931 հատ, վորից առաջին յեռամսյակում 3,239 հատ, իսկ յերկրորդ յեռամսյակում 3,692 հատ, այսինքն՝ 13,9 տոկոսով ավելի, քան առաջին յեռամսյակում: Մանր կաշիներ պատրաստված են 32,697 հատ, վորից առաջին յեռամսյակում 22,065 հատ, իսկ յերկրորդ յեռամսյակում 10,632 հատ, այսինքն՝ 51 տոկոսով պակաս, քան առաջին յեռամսյակում, վոր բացատրվում է մանր անասունների քիչ մորթելով: Կաշիների գլխավոր հայթայթողը Կազմի արեսան է:

Սղիքներ.— Հայտը Յերևանում պատրաստել է 18,318 տղիք, վորից առաջին յեռամսյակում 12,928 հատ, իսկ յերկրորդ յեռամսյակում 5,390 հատ, այսինքն՝ 41.6 տոկոսով պակաս, քան առաջին յեռամսյակում, վոր բացատրվում է այդ շրջանում մորթված անասունների փոքր քանակությամբ:

Մորթեղներ.— Պատրաստված է 40,007 հատ, ըստ վորում մեծ մասը (9,307 հատը) պատրաստված է յերկրորդ յեռամսյակում, վորը սեզոնային է:

Բուրդ.— Առաջին յեռամսյակում պատրաստված է 154 փութ, յերկրորդ յեռամսյակում—323 փութ. ընդամենը—477 փութ, ըստ վորում յերկրորդ յեռամսյակի պատրաստումները կրում են պատահական բնույթ, վորովհետև աշնան պատրաստումների ուղինը վերջացել է հեկտեմբերին:

Ծխախոտ.— Առաջին յեռամսյակում պատրաստված է 2,300 փութ:

Այլ ապրանքներ.— Պետպլանի անտեսակտն վիճակագրական սեկցիայում յեղած ավարտները գույքատնտեսություն արտադրանքի իրացման պատկերը լրացնում են հայթայթումների նոր որակներով: Նրանցից յեռում է, վոր Հայկոսյան ու Հայտը Զանգեզուրի լեռնային մասում և Նոր-Բայազետի գավառի Բասարգեչուր գավառում հայթայթել են 60 000 փութ օեղակա ցուրեմ, բրինձ—6,330 փութ, յուղ—2,442 փութ, Հայտ-

աղ, Հայկոսյան, Հայտանի Գյուղատնտեսական բանկի հայթայթել են 10,723 փութ օեղակա ցուրեմ, Հայտը — 1000 գլուխ անասուն, թուրքի պանիր— 3,500 փութ, Հայկոսյան— կարտոֆիլ՝ 80,610 փութ:

Այս կիսամյակի ընթացքում պետական գլխավոր կազմակերպությունները 329,3 հազար վերստ գինի և խաղող են տեղափոխել յենթարկել: Գինի պատրաստող գլխավորապես «Արարատ» ն է յեղել, վորի բաժինը 234,747 վերստ յե: «Արարատ» ը նմանապես ավելի քան 2 միլիոն աստիճան ողի յե պատրաստել:

3. ՆԵՐՄՈՒԾՈՒՄ

Հացամթերքների, մանուֆակտուրայի և շաքարի պլանային ներմուծումը մեղանում ակաված է 1924 թվի հոկտեմբերից:

Հացամթերքներ.— Այս կիսամյակում Հայտան են ներմուծված 832,500 փութ հացամթերք, վորից պլանի համաձայն 649,119 փութ և պլանից դուրս՝ 183,433 փութ: Պլանի համաձայն յենթարկել է ներմուծել 655,000 փութ:

Հայթայթման հիմնական որպանների միջոցով իրագործված է պլանի 99.6 տոկոսը: Պլանի իրագործվել է զանազան տեսակով. խոշոր ընթացք են ընդունել գլխավոր որպանների հայթայթումները և ինչ քանակով հացամթերք է ներմուծվել Անդրկովկաս: Պլանի իրագործման առկայությունը ըստ ամիսների չափազանց տարբեր է. հոկտեմբերը տալիս է 26,77, նոյեմբերը— 47,97, դեկտեմբերը — 126,28, հունվարը— 60,36, փետրվարը—76,50, մարտը— 227,69, Յեթի բաղադրություն լինենք առաջին և յերկրորդ յեռամսյակները, կը տեսնենք վոր յերկրորդ յեռամսյակում ավելի յե ներմուծված 0,73 տոկոս, վորը շատ աննշան հավելում է, յեթե ի նկատի առնենք, վոր յերկրորդ յեռամսյակում բավական ուժեղ կերպով աճել է հացի պահանջը:

Յեթի պլանային ներմուծման հետ միասին չլինելով Հայտի արտադրանային ներմուծումը, այն ժամանակ հացի շուկայի կոնյունկտուրան անպայման անկայուն կը լինի: Պլանից դուրս ներմուծված հացամթերքներն առաջին յեռամսյակում կազմել է պլանային ներմուծման 33,4 տոկոսը, և յերկրորդ յեռամսյակում՝ 21,21 տոկոսը, վորը և կայունություն և ստեղծել շուկայում:

Բացի դրանից, այս կիսամյակում Հայթայթումը բամբակագործական շրջանների համար ներմուծել է 107,000 փութ հացամթերք, և Հայկոսյան՝ 130,000 փութ: Մասնավոր անձանց ներմուծումը հազիվ չի առնված: Հետևանքը յեղել է այն, վոր հացի մեծածախ գներն այս կիսամյակում համեմատաբար մեծ տատանումներ չեն ավել. այսուր, վոր հոկտեմբերին պետական առևտրական մարմիններում արժեք 3 ա. 50 կ., բարձրացել է 3. ա. 85 կոպեկի (փոփոխությունը +10), իսկ մասնավոր շուկայում 4 ուղբուրդ՝ 4 ա. 25 կոպեկի (փոփոխությունը + 6):

Շաբաթ. — Առաջին յեռամսյակում ըստ պլանի և պլանից դուրս Յեռան և ներմուծված վաղ պլանային ներմուծման 23 2 տոկոսը, յերկրորդ յեռամսյակում — 31,1 տոկոսը, ընդամենը ներմուծված և 37,5 վազոն շաբաթ, վերջի շաբաթի արեւտը ներմուծվել և 36 5 վազոն: Զի հաշված Լեհինականի և Իջևանի շրջանները ներմուծված շաբաթը, Շաբաթի ներմուծման հաշիվ վրա աղյուս են այդ ապրանքի համեմատական թանկութիւնը գյուղացու համար և նրա դանդաղ շրջանառութիւնը չհամապատասխանող կարճատե վաճառքը Քաղաքներում շաբաթի շուկան կիսամսյակում աչքի յեր ընկնում իր հազիցած լինելով: Գյուղը թույլ կերպով եր շաբաթ պառուս:

Գլխային ներմուծումից բացի, յեղել և և արտադրանային ներմուծում, վարը Ներքին Առևտրի Կամիտարիաի կողմից հաշիվ առնելու հաշիվը, վարմի հան ներմուծվել և մասնավոր մարդկանց ձեռքով Այդ հանգամանքը եւ աղյուս և շուկայի վիճակի վրա, պատճառ դառնալով շաբաթ ներմուծող կազմակերպութիւնների չափավորութիւն: Յերկրորդ յեռամսյակում 82 83 տոկոսով աղյուս յե ներմուծված, քան առաջին յեռամսյակում: Ընդհանուր առմամբ կիսամսյակային պլանի իրագործման իջին տոկոսը հավասար և 26,3 ի:

Մանուֆակտուրա. — Մանուֆակտուրայի ներմուծման պլանը Ներքին Առևտրի Կամիտարիաի վարմից եր 83 վազոն, Համ. Մանած. Սինգիկուսը ներմուծել և 53 8 վազոն, այսինքն՝ 64 1 տոկոսը, իսկ Հայաստ և կոտայրուցիան ներմուծել են 10,9 վազոն, վար կազմում և ամբողջ պլանի 81 3 տոկոսը: Յեղել են ամիսներ, յերբ փաստորեն ամսական պլանից աղյուս յե ներմուծվել. հոկտեմբերը աղյուս և 105 տոկոս, մարտը՝ 100, Նոյեմբերը հեկտեմբեր ամիսներում մանուֆակտուրային աղյուս եր զգալիւմ:

Առաջին յեռամսյակում ներմուծման պլանն իրագործվել և 75 9 տոկոսով, յերկրորդ յեռամսյակում՝ 56 8 տոկոսով: Յերկրորդ յեռամսյակում 34,7 տոկոսով աղյուս քիչ մանուֆակտուրա յե ներմուծված, քան առաջին յեռամսյակում: Առաջին յեռամսյակում մանուֆակտուրայի մեծ պահանջ և յեղել, շնորհիվ այն բանին, վար այդ յեռամսյակում աղյուս շաբա և ներմուծվել, քան յերկրորդ յեռամսյակում:

Աղյուս Թավրաքերի. — Հայկոսպը կես տարվա ընթացքում ներմուծել և 170,000 փութ աղ (ռեալիզացիայի յե յեթալկված 160,000 փ.) նավթամթերներ՝ 209,761 փ. (ռեալիզացիայի յե յեթալկված 202 163 փութ):

4. ՍՈՒՎՏՈՒՐ

Քոստայի արհեստագործութիւն. Յերևանի և Լեհինականի բարաների ընդհանուր շրջանառութիւնը հազաւար և 5,184 711 ուրբու 71 կոպեկի, ըստ վարում 2 ըր յեռամսյակի ապրանքաշրջանառութիւնը 1 ին յեռամսյակի նկատմամբ 100,24 տոկոս և կազմել: Յեթն առանձին վերցնելու լինենք Յերևանի բարան, վարի ընդհանուր ապրանքաշրջանառութիւնը

3,899,000 ուրբի յե յեղել, մենք կը առնենք, վար 2 ըր յեռամսյակի ապրանքաշրջանառութիւնն 1 ին յեռամսյակից բարձր և 29,5 տոկոսով (500,000 ուրբով):

Շաբաթում գլխավոր վաճառողը պետական մարմիններն են, վարնց մասնակցութիւնը հազաւար և 88,14 տոկոսի, յերկրորդ տեղը բռնում և մասնավոր առևտուրը, վարը աղյուս և 10 5 տոկոսը և յերրորդ տեղը՝ կոտայրացիան իր չնչին մասնակցութիւնը, 1,36 տոկոսով (այդ բացառութիւն և ներմուծ. վար կոտայրացիան իր գործարքները չի ցուցակագրել):

Վաճառողների դերի համարյա այդպիսի փոխարարներութիւն մենք տեսնում ենք նաև Յերևանի բարայում ըստ վարում առաջին յեռամսյակի համեմատութիւնը յերկրորդ յեռամսյակում պետական մարմիններն աղյուս մեծ մասնակցութիւն են ցույց աղյուս, 83,85 տոկոսից բարձրաւով 92 42 տոկոսի, և այդ և հաշիվ մասնավոր առևտրի, վարի մասնակցութիւնը, վարպետ վաճառողի, 1-ին յեռամսյակի ապրանքաշրջանառութիւն 14 43 տոկոսից 2 ըր յեռամսյակում իջնում և 6 56 տոկոսի:

Վարպետ դերը առաջին տեղը բռնում և կոտայրացիան, վարը գնել և կիսամսյակի ընթացքում ցուցակագրված ամբողջ ապրանքի 50,8 տոկոսը, յերկրորդ տեղը բռնում են պետական մարմինները՝ 33,2 տոկոս և հետո մասնավոր առևտուրը — 16 տոկոս:

Այս տեսակետից համեմատելով 1-ին և 2 ըր յեռամսյակները, մենք տեսնում ենք, վար 2 ըր յեռամսյակում մասնավոր առևտրի մասնակցութիւնն ընկնում և (24,62 տոկոսից հասնում և 7,47 տոկոսի):

Մասնավոր առևտրի մասնակցութիւն տեսակետից ամենամեծ տոկոսը (45 62) աղյուս և նոյեմբերը. այդ տոկոսը հետվարին իջնում և, փետրվարին հասնում և 5,38 ի, մարտին բարձրանում և 12 ի, տոկոսային տեսակետից հանելով դեկտեմբեր ամսվա ապրանքաշրջանառութիւն ապարիզում մասնավոր առևտրի ունեցած մասնակցութիւն մակարդակին:

Յերևանի բարայի նկատմամբ գործողների մասնակցութիւն տոկոսային հարաբերութիւնը հետևյալն և յեղել. կոտայրացիան — 59,7 տոկոս, պետական մարմինները — 32,6 տոկոս և մասնավոր առևտուրը — 7,7 տոկոս:

Գլխի Յերևանի բարայում հաշիվ առնված ապրանքաշրջանառութիւն կիսից աղյուս 53 տոկոսը տեղի յե ունեցել ապրանքի, 34,1 տոկոսը կոպեկի և 12,9 տոկոսը խաւս, ըստ վարում յերկրորդ յեռամսյակում կոտայրացիան ապարիզ գործարքները կազմում են հաշիվ և մարտ ամսվա վաղ ապրանքաշրջանառութիւն 62,1 տոկոսը, իսկ առաջին յեռամսյակում հոկտեմբեր դեկտեմբեր ամիսների ապրանքաշրջանառութիւն միայն 41,4 տոկոսը: Ըստ բարայի աղյուսների, մասնավորապես հոկտեմբեր և դեկտեմբեր ամիսներում փոխադաձ հաշիվ առնի (расчет) տուր պայմաններն են յեղել:

Ամբողջ կիսամսյակի ընթացքում Յերևանի բարայում ցուցակագրված 3,899,000 ուրբի վաղ շրջանառութիւնից 75 7 տոկոսը բաժին և ընկնում արդյունաբերական ապրանքներին և 24,3 տոկոսը՝ գյուղատնտես

սական ապրանքներին, ըստ վորում գյուղատնտեսական ապրանքների առևտուրն առաջին յեռամսյակում հասել է հոկտեմբեր-դեկտեմբեր ամիսներին ընդհանուր առևտրի 31 տոկոսին, իսկ յերկրորդ յեռամսյակում համեմատաբար ուժեղացել է արդյունաբերական ապրանքների բաժինը, հասնելով հունվար-մարտ ամիսների ամբողջ առևտրի 81,4 տոկոսին:

Բորսայում ցուցակագրված ապրանքներից առաջին տեղն են բռնել կիսամյակի ընթացքում մանածային ապրանքները—մանուֆակտուրան, վոր կազմել է 43,3 տոկոսը, 1,690,000 ուրլի, ըստ վորում յերկրորդ յեռամսյակին առաջինի համեմատությամբ 30,1 տոկոսով ավելի յե:

Յերկրորդ տեղը բռնում են խմիչքները—կոնյակը, գինին, սպիրտը և այլն, վոր կազմում են 30,2 տոկոսը, իսկ նպարեղենները հետ միասին—36,4 տոկոսը: Ըստ վորում յերկրորդ յեռամսյակում, գինի-կոնյակային օպերացիաների յեռուն ժամանակաշրջանի հետևանքով, ներքանք առաջին յեռամսյակի համեմատությամբ աճել են 70 տոկոսով:

Յերկրորդ տեղը բռնում է հացը-կերը, վոր կազմում է 10,6 տոկոսը, հետո գալիս են ֆիսցած ապրանքները, վորոնց տոկոսն օրնշան է:

Պետական յեվ կոապերատիվ մեծածախ առևտրի ցուցանիշները.—Առևտրական արդյունաբերական ութ խմբի ձեռնարկությունների շրջանառությունը կազմում է 5,671,013 ուրլի: Այդ շրջանառությունը Յերկմանում ըստ կազմակերպությունների հետևյալ կերպ է բաշխվում հազարներով:

Ցանկան հո- շրջաններ	Անգլիական	Վրացական	Ճ.Տ.Խ. ժխտ- խոտ. արևստ	Հով. Ման. Սինգ. բոմ.	Հայկոս	Հայաս.	Կարաբաղ.	Արարատ.	Կամբանդ	Ընդամենը
924 թ. հուն- դեկտեմբեր	110 6	122 5	815 8	650 4	475,1	79 6	516 2	41 9		2812 1
1925 թ. հուն- նվար մարտ	187 5	125 4	770 4	614 9	429,4	51 4	580,8	99 0		2858 9
Ամբողջ կի- սամսյակում	298 1	274 9	1586 2	1265 3	904 5	131 0	1097 0	140 9		5671 0

Այս աղյուսակում մաս առնված շրջանառությունները բավականա-
չափ չեն արտահայտում կազմակերպությունների գործունեությունը: Այսպես որինակ՝ Հայաստանի շրջանառության մեջ չեն մանում նրա բաժան-
մունքների շրջանառությունները, վոր կազմում են մոտ 1,500,000 ուրլի:

Շրջանառությունների ընդհանուր գումարն առաջին յեռամսյակում կազմել է 2,812,116 ուրլի, իսկ յերկրորդ յեռամսյակում 2,858,896 ուրլի, վորը ցույց է տալիս, վոր յերկրորդ յեռամսյակում շրջանառություններն առաջին յեռամսյակի համեմատությամբ շատ քիչ են բարձրացել: Առանձին ամիսներից առավելագույն շրջանառությունը տալիս է դեկտեմբեր ամիսը

—1,369,017 ուրլի, վոր ամբողջ վից ամսվա շրջանառության 24,14 տո-
կոսն է կազմում:

Զորս ձեռնարկությունների (Անդրպետու, Վրաստանի Ծխախոտի
Տրեստ, «Արարատ», Կոմունալ Բանկ) շրջանառությունները յերկրորդ յե-
ռամսյակում ավելացել են, յերեքինը (Համ. Մանած. Սինգիկատ, Հայ-
կոսպ, Հայաս) իջեցում է ավել (5,57 տոկոսից—9,6 տոկոս), միայն Կա-
պրեստի շրջանառությունն է, վոր նկատելի կերպով իջել է (35,36 տո-
կոս):

Ինչպես բորսայի ավալներից, այնպես և մեծածախ առևտրի շրջա-
նառություններից մենք տեսնում ենք, վոր ազառքային գործարքներն ա-
վելացել են: Մինչդեռ առաջին յեռամսյակում կանխիկ շրջանառություն-
ները կազմում են 27, 37 տոկոս, յերկրորդ յեռամսյակում նրանք իջնում
են մինչև 22, 72 տոկոսի, այսինքն՝ 4, 65 տոկոսով պակաս:

Ստորին առևտրի շրջանառությունների ասպարիզում, վորպես գնորդ,
առաջին տեղը բռնել է պետական առևտուրը, առաջին յեռամսյակում ամ-
բողջ շրջանառության 55, 7 տոկոսը կազմելով, և յերկրորդ յեռամսյակում
56,38 տոկոսը, հետո գալիս է կոոպերացիան, վորը, վորպես գնորդ, առա-
ջին յեռամսյակում մասնակցել 23, 13 տոկոսով, իսկ յերկրորդ յեռամսյա-
կում՝ 21, 51 տոկոսով. արդյունաբերական-արտադրական ձեռնարկույուն-
ները, վորպես գնորդներ, առաջին յեռամսյակում մասնակցում են 21,17
տոկոսով, իսկ յերկրորդում՝ 22, 11 տոկոսով:

Ըստ գնորդների շրջանառությունները հետևյալն են ցույց տալիս՝

Դնորդներ	I յեռ. շրջ- անառութ.	% շրջ. գում. նկատ.	II յեռ. շրջ- անառութ.	% շրջ. գում. նկատ.	I և II յեռ. տոկ. փոխ.
Պետական մար- միններ	897 5	31,91	1039 2	36,35	115,8
Կոոպերացիա	1568,8	55,73	1514,7	52,98	96,56
Մասնավոր անձինք	345, 9	12,3	305,0	10 67	88,17
Ընդամենը՝	2812,1	100,0	2858,9	100,0	101,67

Յեվ այդպես, վորպես, գնորդ առաջին տեղն է բռնում կոոպերացիան,
վորը կ' առաջին կ' յերկրորդ յեռամսյակում ավելի մեծ շրջանառություն
է ունեցել, քան պետական առևտուրն ու մասնավոր անձինք միասին. ա-
ռաջին յեռամսյակում նրա շրջանառությունն ավելի յե 11,58 տոկոսով,
փսկ յերկրորդում՝ 5,96 տոկոսով:

Շրջանառություններն ըստ վաճառողների և ըստ հաշվարկի պայմանների.

Գնառաքենաներ	Պետառուտը		Գողցելացիա		Արտադրողի և հանաքի միջև	
	II յետ.	I յետ.	II	I	II	I
Հաշվարկի պայմանները						
Կախիկ	34,8	43,23	8,43	6,58	5,82	8,4
Ապառիկ	65,2	56,77	91,57	93,42	94,18	91,6

Պետական առևտուրն իր ապառիկ գործարքները 8,43 տոկոսով ավելացրել է ի հաշիվ կախիկ գործարքները պակասեցնելու:

Իսկ կոտայի մարզի, ընդհանրապես, իր կախիկ գործարքները 1,85 տոկոսով ավելացրել է ի հաշիվ ապառիկ գործարքները պակասեցնելու:

Արդյունաբերական արտադրական ձևերի վաճառքները հենց ապառիկ գործարքները 2,28 տոկոսով ավելացրել են ի հաշիվ կախիկ գործարքները պակասեցնելու:

Կոնսերվացիայի յերեք խումբն իրար հասց համեմատելով մենք տեսնում ենք, զոր թե առաջին և թե յերկրորդ յնոմայակում հաշվարկի պայմանները պետականության և թեկադրի վորպես վաճառող որդան:

Շրջանառություններն ըստ գնորդների և հաշվարկի պայմանների.

Գնառաքենաներ	Պետառուտներ		Գողցելացիա		Մասնավոր աճիկներ	
	II յետամ.	I յետ.	II	I	II	I
Հաշվարկի պայմանները						
Կախիկ	1,78	4,45	27,26	28,31	71,52	82,6
Ապառիկ	98,22	95,55	72,74	71,69	28,48	17,4

Յերկրորդ յնոմայակում պետական մարմիններն իրենց ապառիկ գործարքներն ավելացրել են (2,67 տոկոսով) կախիկ գործարքները պակասեցնելու հաշվին:

Գողցելացիայի նոմայակն իր ապառիկ գործարքներն ավելացրել է (22,81 տոկոսով) կախիկ գործարքները պակասեցնելու հաշվին:

Մասնավոր աճիկներ իրենց ապառիկ գործարքներն ավելացրել են (11,08 տոկ.) կախիկ գործարքների հաշվին:

Գնառաքենաների յերեք խումբը համեմատության մեջ դնելիս մենք

տեսնում ենք, զոր գնորդի դերում ամենաարտոնյալ դրությունն են վայելում պետական մարմինները, զորոնք իրենց գործարքների 95,55 տոկոսից մինչև 98,22 տոկոսն ապառիկ են կատարում, հետո կոտայի մարզի (71,69 տոկոսից—72,74 տոկ.) և վերջին տեղը բռնում են մասնավոր աճիկները (17,4—28,48 տոկ.):

Մասնավոր առևտուրը յերկրի ապրանքը շրջանառության մեջ գրավելու հետևանքով, փեարվարին և մարտին մենք տեսնում ենք, զոր մասնավոր առևտրի ապառիկն ավելանում է, հասնելով փեարվարին մինչև 23,9 տոկ, կոսի և մարտին՝ 36,2 տոկոսի:

Յերեքամի օտկայի առկառուրդ.—Առաջին յնոմայակում յոտկայի առևտրի փեարելու ավաճումը լրիվ չեն: Շուկայի առևտրի մասին առաջին տեղեկությունները փեարելու են միայն նոյեմբերի յերկրորդ կիսին (218 հազար ոտկի): Մենք իտարված չենք լինի, յիթ յեղած փորձի հիման վրա նոյեմբերի ամբողջ շրջանառությունը 400 հազար ոտկի ընդունենք: Այդ դեպքում առաջին յնոմայակի ամբողջ շրջանառութունը (դեկտեմբերի հետ միասին—624 հազար ոտկի) կը կազմի մոտ 1,100,000 ոտկի, հաճարյա թե 2 անգամ ավելի, քան յերկրորդ յնոմայակում—554,000 ո. (հունվար—148,000 ոտկի, փեարվար 188.000 ո. և մարտ 218 000 ոտկի):

Այդպիսով, տեղորդային ամիսն յեղել ղեկտեմբերը, զոր համարյա թե հավասար է նոյեմբրի թագ յերկու ամիսներին, հունվարին միտնգամից իջնում է, հետագայում նորից կամաց-կամաց ավելանում, ավելի և ավելի մոտենալով հոկտեմբերյան մակարդակին:

Առաջին յնոմայակում նկատվում է դինու, կարաֆիլի, անառնաների և մասամբ ել վառելիքի ուժեղ ներուժում:

5. ԳՆԵՐԸ ՑԵՎ ԻՆԴԻԲՍՆԵՐԸ

Հայաստանում գների շարժումը փորձվում է կենսիկիմարի, մեծածախս ու մեծածախս—մանրածախս գների, Յերևան քաղաքի մանրածախս գների, Յերեվանի ինչպես և գավառային կենտրոնների ավալներով:

Մասնավոր շուկայում գյուղատնտեսության արտադրության մթերքների մեծածախս—մանրածախս գները հոկտեմբեր—ապրիլ ամիսների ընթացքում ավելանում են այսպես. ալուրը (+6 տոկոս), գորին (+22,6 տոկոս), կարաֆիլը (+100 տոկ.), տավարի միսը (+20 տոկ.), վախարի միսը (+30 տոկ.):

Արդյունաբերական ապրանքների գներն իջնում են այսպես. աղը (—7), յուղը (—33), բյաղը (—11), նավթը (—3), յեթե հաշվելու չլինենք № 10 չիթը, զորի գինն ավելացել է (+9):

Մասնավոր շուկայում մեծածախս և մեծածախս—մանրածախս առևտրի համար սեղծված նման դրությունը սերա կերպով կապված է պետական ձեռնարկությունների ու կողերացիայի գների փոփոխման հետ, մասնավորապես արդյունաբերական ապրանքների ասպարվում:

Պետական տնտեսությունը և կոոպերացիան շուկայում մի շարք ապրանքների (ալյուր, նավթ, աղ, բյաղ և այլն) գները թելադրող են հանդիսանում, և նրանց գները, բացարձակ թվերով վերցրած, շատ ավելի ցածր են, քան մասնավոր շուկայում: Մասնավոր շուկան իր գները պետական տնտեսության և կոոպերացիայի գներին մոտեցնելու անդենց ունի: Դյուրամասնական ապրանքների թանկացում և արդյունաբերական ապրանքների նվազումը և նվազումը նաև մանրածախ տնտեսության ասպարիզում:

Կենտրոնական մանրածախի ինդեքսը ցույց է տալիս.

	1-ին յուսմայակ					2-րդ յուսմայակ				
	Ինդեքս				Փոփոխություն ընթաց	Ինդեքս				Փոփոխություն ընթաց
	1/XI	1/XII	1/I	1/II		1/II	1/III	1/IV	1/V	
Ընդ. ինդեքս	256	254	261	273	+ 6,6	276	269	262	-4,0	+2,4
Դյուրամասնական ինդ.	183	185	211	230	+ 25,7	234	223	215	-6,5	+17,4
Արդյունաբ. ապ. ինդեքս	297	300	292	302	- 0,7	300	296	288	-4,7	-3,1

Ինչպես տեսնում եք այս աղյուսակից, ընդհանուր ինդեքսն ավելացել է 2,4 ու վերջապետական միջերևույթի ինդեքսի բարձրացման (17,4) հաշվին:

Հայաստանի միացած վայրերում (գավառային կենտրոններ) մանրածախի վերաբերյալ ավելի ներքին կամ այն չափով հաստատում են Յերեվանի վերաբերյալ հանած յեղակացությունները: Այսպես, Հայաստանի գավառներում կիսամյակի ընթացքում մանրածախ գները գյուղատնտեսական արտադրանքների ասպարիզում բարձրացել են—ցորենը՝ (+9,8), գարին՝ (+42,1), կարտոֆիլը՝ (+25,5) տավարի միսը՝ (+25,0), վոլխարի միսը՝ (+28,5) և այլն. իսկ արդյունաբերական ապրանքների ասպարիզում գներն իջել են հետևյալ կերպ. աղը՝ (-20,7), շաքարի՝ (-21,8), սապոնը՝ (-12,2) նավթը՝ (-12,2). ըստ տեղերի ավելաների սեռ չափով բարձրացել են չիթի և բյազի գները. առաջինը՝ (+31,9) և յերկրորդը՝ (+39,2):

Յերեվանի համեմատելու լինեք Յերևանի արդյունաբերական մեծածախ

գները և գավառային կենտրոնների մանրածախ գները, հետևյալ պատկերը կը ստանանք.

Ապրանքների անունները	Հաշվի միավոր	Մեծած. գներ 21/X	Մանր. գներ 1/XI	Տեղում. հարաբ.	Մեծած. գներ 1/IV	Մանր. գներ 1/IV	Տեղում. հարաբ.
1. Շաքար	փութ	12—80	21—20	165,6	12—60	14—40	114,9
2. Աղ	ֆունտ	0—60	1—09	171,7	0—54	0—92	170,4
3. Ուսու	փութ	8—50	13—60	160,0	8—80	11—60	131,8
4. Չիթ № 10	մետր	0—49	0—55	112,2	0—50	0—62	124,0
5. Բադ. բյազ	»	0—58	0—59	101,7	—	0—67	—
6. Նավթ	փութ	1—48	3—20	216,2	1—48	2—40	162,2

Արդյունաբերական արտադրանքների գների իջեցման հետ միասին մենք տեսնում ենք և վերադրվողների իջեցում: Այն «միջառը», վոր գոյություն ունի մեծածախ և մանրածախ գների միջև հսկանքներ—նոյեմբեր ամիսներին, բացառությամբ վերևում հիշյալ չիթի ու բյազից, վորոշ չափով սեղմվել է:

6. ՖԻՆԱՆՍՆԵՐ ՑԵՎ ՎԱՐԿ

1. Պետական յեղ անգլան յեկամուսներ. —Յերևան յեկամայակների ընթացքում տեղական բոլոր յեկամուսների ընդհանուր գումարը հավասար է 867,900 ուրլու, ըստ վորում յերկրորդ յեկամայակում 8,9 տոկոս ավելի յեղ անգլան:

Յերեվանի առաջին յեկամայակում տեղական հարկերի հավելումների, տուրքերի դոնումն և վերադանցել, յերկրորդ յեկամայակում նկատելի չափով ավելանում են կոմունալ յեկամուսները (200,2). վոր առաջին յեկամայակում գանձածի նկատմամբ 386,3 տոկոսով աճել են:

Համագրեական բյուջեյով գանձված բոլոր յեկամուսների ընդհանուր գումարը կազմում է 2,100,600 ուրլի, ըստ վորում յերկրորդ յեկամայակում 38,8 տոկոս պակաս է գանձվել, քան առաջին յեկամայակում: Յերևանի յերկրորդ յեկամայակում ավելացել են անուղղակի հարկերը և առաջին յեկամայակի 235,900 ուրլու փոխարեն ավել են 431,100 ուրլի, բայց դա գրեական բնականաբար պակասել են ուղղակի հարկերի—գյուղատնտեսական մաց բնականաբար պակասել են ուղղակի հարկերի—գյուղատնտեսական հարկի յեկամուսները, վոր առաջին յեկամայակում յեկամուսի գլխավոր աղբյուրն են կազմել: Կիսամյակի ընթացքում գյուղատնտեսական հարկ գանձված է 1,347,700 ուրլի, վորից առաջին յեկամայակում 1,230,100 ուրլի, ընդամենը կամպանիայի և լիզից սկսած 1,550,700 ուրլի, վոր կազմում է գյուղատնտեսական տարեկան ամբողջ հարկի 90,7 տոկոսը:

2. Վալյուսայի կուրսը. —Անցած յերկու յեկամայակում վալյուսային

շուկան տատանումներ չի ունեցել: Մեծ մասամբ առաջարկվում էրին ամե-
րիկյան գործարհներ, հատկապես Ամերիկյան չեկերը, եֆֆեկտիվները և Բրի-
տանական կապիտալի չեկերը: Դրանք-բանկոտները 1 ա. 94 կոպ. էրին
գնահատվում և յերկրորդ յնամայակում հավասարվեցին Մոսկվայի կուր-
սին, գնահատվելով 1 ա. 94¹/₂ կոպեկ: Դրանք չեկերը գնահատվում էրին
եֆֆեկտիվներ¹ ց Կինգ առկուս պակաս և արժեքին 1 ա. 80 կ.—1 ա. 85 կ.:
Ճուշտ ստերինգներն աստճանաբար քարձրանում էրին Նրանց կուրսը,
վրը հոկտեմբերի 1 ին 8 ա. 60 կոպ. էր, հունվարին հասնում և 9 ա. 15
կոպեկի, իսկ ապրիլի 1 ին 9 ա. 30 կոպեկի:

3. Վարկ.—Բանկային կապիտալի ավելանքի համաձայն ընթացիկ
տնտեսական տարվա յերկու յնամայակի ընթացքում զեղչման— փոխա-
տվական ոպերացիաները նկատելի չափեր վ աճել են և նրանց աճումն
ապրիլի 1-ին 44 տոկոսով ավելի յե, քան հոկտեմբերի 1 ին:

Վարկային ոպերացիաների ավելի ինտենսիվ աճում յեղել և առաջին
յնամայակում 850 հազար ուսլյի վրը պիտք և բացատրել սեզոնային
ընթացիկ կրող պահանջներով—նում նյութերի հաթայթումներ գյուղատն-
տեսական արտադրանքի հավաքումը և այլն:

Սերիոս յնամայակում վարկային ոպերացիաների ավելացած գու-
մարը— 1,152 հ. ուսլյին հետևյալ կերպ և բաշխվում. Պետբանկ—731 հազ.
ուսլյի և մնացած 4 բանկերին՝ 421 հազ. ուսլյի: Զեղչման—փոխառվա-
կան ոպերացիաների գանդաղ քճումը մնացած բանկերում պիտք և բա-
ցատրել գլխավորապես ընթացիկ հաթիվներն ու ավանդների փոքր մաճումով:
1924 թվի հոկտեմբերի 1 ի մնացորդի համեմատությամբ ընթացիկ հա-
թիվներն ու ավանդներն այս տարվա ապրիլի 1 ին պակասել են 118 հազ.
ուսլով: Ինչդեռ այդ նույն ժամանակ միջոցում ընթացիկ հաթիվների և
ավանդների ձևով Պետական բանկ մտած գումարն ավելի յե յեղել 374
հազ. ուսլով: Ընդհանուր առմամբ բոլոր բանկերում 1924 թվի հոկտեմ-
բերի 1 ի համեմատությամբ ընթացիկ հաթիվներն ու ավանդները 13 տո-
կոս ավելի գումար են ավելի:

Նախընթաց յերկու յնամայակներում բանկերի դրամարկիւնը բար-
ված գրության մեջ են յեղել. 1924 թվի հոկտեմբերի 1-ի մնացորդի հա-
մեմատությամբ դրամարկիւններն այս տարվա հոկտեմբերի 1-ին 125 հազար
ուսլյի և ապրիլի 1 ին 174 հազ. ուսլյի պակաս գումար են ունեցել:

Թե ժուճված միջոցների բացահայտության և թե սեփական միջոցներ
չունենալու պատճառով բանկերը (բացառությամբ Պետբանկի), առևտրի,
արդյունաբերության և գյուղատնտեսության պահանջները հնարավորու-
թյան սահմաններում բավարարելու նպատակով ստիպված են յեղել փո-
խառությունները դիմել:

**Վարկերի բաժնում ևս կլիենտների՝ կիսամյակում հեռեկյալ
պատկերն և ունեցել.**

Հազարների հաշվով

Կլիենտների անունները	1/X	1/XI	1/XII	1/I	1/II	1/III	1/IV	% 1/I	% 1/X
Պետական Կիսարկներ	1,2866	1328,4	1431,6	1568 1	1576 7	1039,2	1700,6	115	132
Կոպերացիա	781,6	1065,6	1017,9	1014,4	959 5	1042,1	1164,2	114	149
Մասնավորներ	432,9	340,1	373,4	477,5	396,7	398,8	434,9	91	100
Նամուն, տնտեսութ.	75,1	94,0	111 4	137 3	179 1	190,1	179,5	131	239
Վարկ. Կիսարկներ	31,2	242,1	224 6	260 9	218 9	230,0	281,5	108	902
Ընդամենը	2609,3	3070,4	3159,1	3458,3	3331,0	3300,3	3760,7	109	144

Այս ավելանքի համաձայն պետական ձեռնարկությունների պարտ-
քը վր զեղչման փոխառվական ոպերացիաների մաբողջ գումարի ամե-
նամեծ տոկոսն և կազմում, 1924 թվի հոկտեմբերի 1 ի մնացորդի համե-
մատությամբ ընդհանուր պարտքի նկատմամբ պակասել և 4 տոկոս, և
վերջին յերկու յնամայակների ընթացքում միջին հաշվով հավասարվել 45
տոկոսի: Պետական Կիսարկներ, Թյունները պարտքը բացարձակապես ավելա-
ցել և 280 հազար ուսլով մտալին յնամայակում, 132 հազար ուսլով
յերկրորդ յնամայակում, և Ընդհանուր առմամբ—412 հազար, վր մոտա-
վորապես կազմում և ընթացիկ տարվա յերկու յնամայակների ընթացքում
կատարված վարկային ոպերացիաների աճման գումարի 37,5 տոկոսը:

Կոպերացիայի պարտքը, վր 1924 թվի հոկտեմբերի 1 ին կազմում
եր վարկային բոլոր ոպերացիաների ընդհանուր գումարի 29,4 տոկոսը,
առաջին յնամայակում պակասել 0,5 տոկ սով, իսկ ապրիլի 1 ին ավելա-
ցավ 1,5 տոկոսով:

Բացարձակ թվերով վեցրած՝ կոպերացիայի պարտքն առաջին յե-
նամայակում ավելացել և 233 հազար ուսլով և յերկրորդ յնամայակում
150 հազար ուսլով, ընդամենը 383 հազար ուսլով, կամ 1924 թվի հոկ-
տեմբերի 4-ից մինչև այս տարվա ապրիլի 1 ի կատարված վարկային
ոպերացիաների աճման գումարի 34,8 տոկոսով:

Մասնավոր անձանց պարտքը, չնայած և տեղապան աեռակետից
ընդհանուր պարտքի նկատմամբ 1924 թվի հոկտեմբերի 1 ին 16,6 տո-
կոս և պակասել, այս տարվա հոկտեմբերի 1 ին՝ 13,7 տոկոս և այս տար-
վա ապրիլի 1-ին՝ 11,8 տոկոս: Բայց և այնպես պարտքի մաբողջ գումա-
րը համարյա թե անփոփոխ և մնում: 1924 թվի հոկտեմբերի 1-ին այդ
պարտքը հավասար ևր 432 հազարի, այս տարվա ապրիլի 1 ին 434 հա-
զար ուսլով:

1925
1924

Մեծ չափով աճել է կոմունալ տնտեսության պարտքը. 1924 թվի սկզբներին 1-ին 75 հազար ռուբլի յեր, այս տարվա ապրիլի 1-ին 179 հազար ռուբլի, այսինքն՝ ավելացել է 104 հազ. ռուբլով:

Վարկային հիմնարկությաններին արված վարկերը նույնպես ավելացել են ինչպես առաջին, այնպես էլ յերկրորդ յեռամսյակներում. ընդհանուր առմամբ այս տարվա ապրիլի 1-ին ավելացել են 104 հազ. ռուբլով:

Վարկերի բաժնումն ըստ ժողովրդական տնտեսության ճյուղերի

Հազարների հարվով

Ժող. տնտես. ճյուղերը	1/X	1/XI	1/XII	1/I	1/II	1/III	1/IV	1/IV % ը նկատ.	1/X % ը նկատ.
Արդյունաբերություն	404,2	450,6	580,1	630,2	598,1	480,8	528,6	84	131
Գյուղատնտեսություն	490,6	526,5	550,9	529,8	520,5	558,9	646,9	102	132
Առևտուր	1432,2	1582,9	1600,8	1744,8	1298,4	1686,4	1819,9	104	127
Կոմունալ տնտեսություն	75,1	94,0	111,4	137,3	179,1	190,1	179,5	131	239
Վարկ. հիմնարկություններ	31,2	242,1	224,6	260,9	219,0	230,0	281,5	108	902
Կոոպերատիվ. ապագաներ	171,6	160,4	149,2	137,1	113,7	128,7	285,3	208	166
Այլ չափեր.	4,5	13,9	14,1	18,2	402,2	25,3	19,0	105	433
	2609,4	3070,4	3159,1	3458,3	3331,0	3300,3	3760,6	109	144

Վերհում բերված աղյուսակից յերևում է, վոր արդյունաբերություն վարկը, վորը 1924 թվի հոկտեմբերի 1-ին 404 հազ. ռուբլի յեր կազմում, նկատելի չափերով ամբողջ առաջին յեռամսյակի ընթացքում աճելով հասել է 630 հազ. ռուբլու: Յերկրորդ յեռամսյակի առաջին յերկու ամիսներում պակասել է. հունվարին 32 հազ. ռուբլով, փետրվարին՝ 105 հազ. ռուբլով իսկ մարտին, ընդհանրապես, փետրվարի մնացորդի համեմատությամբ ավելացել է 48 հազ. ռուբլով: Հոկտեմբեր-դեկտեմբեր յեռամսյակում արդյունաբերության վարկերի աճումը պետք է բացատրել արդյունաբերության, առավելապես հում նյութերի հայթայթումների սեզոնային պահանջով:

Արդյունաբերության արտադրանքների ռեալիզացիան հունվար է փետրվար ամիսներին է, դրա հետևանքով բանկերի լիկվիդացիան հաշվետու յերկու ամսվա ընթացքում, իջեցրել է արդյունաբերության վարկերի չափը, Ընդհանուր առմամբ, ընթացիկ տարվա յերկու յեռամսյակում արդյունաբերության պարտքն ավելացել է 124 հազ. ռուբլով է առկոսային տեսակետից զեղչման - փոխառված ոպերացիաների ընդհանուր գումարի նկատմամբ 1924 թվի հոկտեմբերի 1-ին կազմել է 15,1 տոկոսը, 1925

թվի հունվարին 1-ին՝ 18,3 տոկոսը է 1925 թվի ապրիլի 1-ին՝ 14,2 տոկոս:

Գյուղատնտեսության արված վարկերը, վոր տնտեսական տարվա սկզբին կազմում էին 490 հազ. ռուբլի, հոկտեմբեր է նոյեմբեր ամիսներ ընթացքում ավելացել են 50 հազ. ռուբլով: Գյուղատնտեսական արտադրանքների ռեալիզացիայի յենթարկելու շրջանում—դեկտեմբեր հունվար ամիսներին—գյուղատնտեսության պարտքը 30 հազ. ռուբլով պակասել է: Գարնանային կամայինայի սկսվելուց հետո գյուղատնտեսության վարկերը, նկատելի չափերով ավելանալով, ապրիլի 1-ին աճում են համարյա թե 127 հազ. ռուբլով, իսկ 1924 թվի հոկտեմբերի 1-ի մնացորդի համեմատությամբ՝ 156 հազ. ռուբլով: Տոկոսային տեսակետից բոլոր վարկերի ընդհանուր գումարի նկատմամբ գյուղատնտեսության պարտքը 1924 թվի հոկտեմբերի 1-ին կազմել է 18,8 տոկոս, այս տարվա հունվարի 1-ին՝ 17,4 տոկոս է ապրիլի 1-ին՝ 17,3 տոկոս:

Վարկային կոոպերացիային արված վարկերը, վոր հոկտեմբեր ամիսից մինչև հունվարը (ներառյալ) բաշխվել են է գյուղատնտեսության սպարիզում, պակասել են, է միայն սկսած փետրվար ամիսից սկսել են մեծ չափերով աճել, 1924 թվի հոկտեմբերի 1-ի 171 հազար մնացորդի համեմատությամբ ապրիլի 1-ին ավելանալով 101 հազ. ռուբլով: Տոկոսային տեսակետից վարկային կոոպերացիայի պարտքը հոկտեմբերի 1-ին կազմել է 6,6 տոկոս, հունվարի 1-ին 3,9 տոկոս. է ապրիլի 1-ին՝ 7,6 տոկոս:

Գյուղատնտեսության է վարկային կոոպերացիայի ընդհանուր պարտքը միասին կազմում են.

1924 թվի հոկտեմբերի 1-ին 661 հազ. ռուբլի կամ 25,4 տոկոս, իսկ 1925 թվի ապրիլի 1-ին—931 հազ. ռուբլի կամ 23,9 տոկոս:

Առևտրի պարտքը, վոր վարկային բոլոր ոպերացիաների ամենամեծ տոկոսն է կազմում, հոկտեմբերի 1-ին՝ 54,9 տոկոս, հունվարի 1-ին՝ 53,4 տոկոս, է ապրիլի 1-ին 48,1 տոկոս, հոկտեմբերի 1-ի 1,432 հազ. ռուբլի մնացորդի համեմատությամբ, հունվարի 1-ին ավելացել է 312 հազ. ռուբլով է ապրիլի 1-ին՝ 75 հազ. ռուբլով. ընդամենը յերկու յեռամսյակի ընթացքում՝ 387 հազ. ռուբլով:

Առեվտրի արված վարկերը բաշխվել են.

	1924 թ. հոկտ. 1-ին	1925 թ. հունվ. 1-ին	1925 թ. ապրիլի 1-ին
Պետականուր	833 հազ. ռ.	879 հազ. ռ.	961 հազ. ռ.
Սպառնոպերացիա	492 » »	699 » »	725 » »
Մասնավ. առևտուր	107 » »	167 » »	133 » »
	1432 հազ. ռ.	1745 հազ. ռ.	1819 հազ. ռ.

Կոմունալ տնտեսության պարտքը, վոր 1924 թվի հոկտեմբերի 1-ին կազմում էր 75 հազար ռուբլի, 1925 թվի հունվարի 1-ին ավելացել է 62 հազար ռուբլով է 1925 թվի ապրիլի 1-ին 42 հազար ռուբլով: Այդ վարկերը բաշխվել են այսպես.

Այնպիսի շատ պատճառներով և զեկտեմբեր և փետրվար ամիսներին: Յեթե ի նկատի առնենք, վար ըստ ծրագրի ամսական պետք և պատճառով 7500 հատ մանր կաշի և 702 հատ խոշոր կաշի, կը տեսնենք, վոր արտադրությունն իր նշանակից հետ և ընկել հետևյալ չափով:

	Հոկտ.	Նոյեմբ.	Դեկտեմբ.	Հունվ.	Փետրվ.	Մարտ
Խոշոր կաշի	48,7 %	37 %	89,6 %	45,4 %	117 %	76,6 %
Մանր »	—	17,5 %	78,2 %	75 %	84 %	75,8 %

Այս աղյուսակները ցույց են տալիս, վոր թեև հաշվադրական արեստի արտադրական գործունեությունը անցյալ յեռամսյակում զնորհիվ մի շարք պատճառների լրիվ չի կատարել իրեն դրված պատվերը, սակայն նշկատվում և արտադրության բարձրացում և նրա զարգացման թափի առաջացումը:

Կաշվագործ. արեստը ընթացիկ ուղերացիոն տարվա առաջին կիսամյակի ընթացքում պատրաստել և ընդամենը:

Խոշոր կաշի 3287 հատ— 88,852 ո. արտադրական ծրագրի 69,20% ը
Մանր » 24,763 » 93,453 ո. » » 55% ը

Ընդամենը 182,305 ո.

Ի նկատի առնելով խոշոր և մանր կաշիների այն մեծ քանակությունը, վորը գտնվում և արտադրության վերջին շրջանում, կարծում ենք, վոր այս ամսյակները կարելի յեր զգալի չափով մեծացնել:

Արտադրանքը 1 մարդ-որվա վերածելով, ստանում ենք.

Ա ն ու ն	Հոկտ.	Նոյեմ.	Դեկտ.	Մեջին թ. յեռամսյակ.	Հունվ.	Փետ.	Մարտ	Մեջին թ. յեռամսյակ.
Խոշոր կաշի	0,69	0,53	1,09	0,77	0,63	1,55	1,07	1,09
Մանր »	—	1,09	3,8	1,63	4,02	4,5	4,5	4,34

3. Մեկնայական գործարանը — Մեքենայական դործարանի բանվորների թիվն առաջին յեռամսյակի համեմատությամբ յերկրորդ յեռամսյակում բարձրացել և 52 ից 59-ի:

Մեքենայական գործարանի արտադրությունը գերադանցում և ծրագիրը: Ա դ բացառվում և նրանով, վոր բանվորական ուժն ավելացել և, մինչդեռ ծրագիրը մնացել և նույնը: Արտադրանքի ավելացումը յերևում և հետևյալ աղյուսակից.

Ա մ ի ն	Արտադր. ծրագրեր	Փաստորեն կատարված և	Փաստորեն կատարված և իբրական ծրագրի
Հոկտ.	6917	8013	+ 15%
Նոյեմ.	»	5411	— 22%
Դեկտ.	»	9211	+ 33%
Հունվ.	»	11141	+ 61%
Փետրվ.	»	9445	+ 26%
Մարտ	»	7445	— 7%

Ռեկորդային ամիսը հունվարն և յեղի, յերբ ձուլարանի և մեքենայական ցեխերի արտադրանքի քանակը կազմել ենործավառավերի 124% ը:

Արտադրության աճման հետ միաժամանակ հաշվետու ժամանակաշրջանում նկատված և նաև 1 մարդ-որվա արտադրանքի բալձրացում: Այսպես, արտադրանքի արժեքը չերվոն ուրբիներով կազմում և.—

Հոկտ.	Նոյեմ.	Դեկտ.	Մեջին թ. յեռամսյակ.	Հունվար	Փետ.	Մարտ	Մեջին թ. յեռամսյակ.
6 53	5 96	6,15	6,21	8 68	7,51	6,38	7,52
—	91 %	103 %	—	141 %	86 %	84 %	121 %
							1 յեռ.

4. Կարմիր Նոյեմբերի գործարանները. — Դաթարի (Զանգեզուր) գործարաններում և հանքերում, վորոնք վերականգնման ջրջանում են գտնվում, հաշվետու ժամանակաշրջանում կատարվել են, գլխավորապես, նախապատրաստական աշխատանքներ, վորի պատճառով արտադրության հիմնական ճյուղերի—հանքահանության և ձուլման աշխատանքներ կատարվել են աննշան չափով:

Այս ժամանակամիջոցում քանվորական արտադրության ուժն ավելացել և հետևյալ կերպով.—

	Հոկտ.	Նոյեմբեր	Դեկտ.	Հունվար	Փետրվար	Մարտ
1. Որերի թ.	—	23	27	24	24	27
2. Բանվ. »	243	311	588	582	702	739
3. Բանվ. որ	5 881	6,323	13,407	12,729	14,755	17,678

2 անգնազորի գործարաններում և հանքերում կիսամյակում
Հոնք և հանված ընդամենը 18 600 փութ
Սև պղինձ ձուլված » 11 947 »
Կարծիր պղինձ և ձուլված ընդամենը 13,254 » 31 ֆ.
Պղինձ ձուլված և նաև պղինձի հանքի հին պաշարից, վորից առ 1-ն
նոյեմբերի յեղել և 200,000 փութ:

Արտադրական ծրագրի հետ համեմատություն չենք անում, վորովհե-
տե հիմնական արտադրություններն ընթացիկ կիսամյակում կրել են միայն
մասնակի բնույթ:—

5. Ալլահվերդու հաճեցը.— Այս կիսամյակի ընթացքում նա-
խապատրաստական աշխատանքներ են կատարվել պղինձ հալելու համար:
Հիշյալ աշխատանքներով զբաղված էին:

	Հոկտ.	Նոյեմբեր	Դեկտ.	Հունվար	Փետրվար	Մարտ
Պղինձ հալե- լու աշխ. գում.	89	93	98	95	92	132

Միտժամանակ գործարանը կիսամյակի ընթացքում զբաղվել և կար-
գիտի արտադրությամբ, ըստ վորում 15 բանվոր ամսական միջին հաշվով
արտադրել են:—

	Հոկտ.	Նոյեմբեր	Դեկտ.	Հունվար	Փետրվար	Մարտ
Կարգիտի ար- տադրություն- նր ֆթերով	765	754	608	179	187	829

Արտադրության նվազումը հունվար և փետրվար ամիսներում քաղա-
արվում և նրանով, վոր այդ ժամանակ ջրանցքը սառչելու հետևանքով
գործը կանգ է առել, ըստ վորում հունվարին աշխատել են 7 որ, իսկ
փետրվարին— 14 որ:

8. Ա Շ Ն Ա Տ Ա Ն Գ

Հավաքական պայմանագրերով սահմանված աշխատավաճը համարյա
բոլոր ձեռնարկություններում մնում էր անփոփոխ, որինտեղ, 6-րդ կարգի
կողմը ըստ հավաքական պայմանագրերի Կաշեղործական արեստում
մնում է ամսական 36 ո. 25 կ., «Արարատ» գործարանում— 45 ո., Տալ-
գրական արեստում— 37 ո. 50 կ. և այլն:

Բյուջետային ինդեքսը հսկումներին հետ համեմատելով փոփոխվել
և ավելանալով ի հաշիվ դյուղատնտեսական ժխտքի գների հավելման. հսկ-
անքների 18 ո. 55 կողմից մարտին հասել և 20 ո. 32 կողմից, և ապա
նոյեմբերից հետո յուրաքանչյուր ամիս միջին հաշվով ավելացել և 50 կողմ:

Աշխատանքի շուկայի ասպարիզում անհրաժեշտ և մասնաշնչել, վոր

այս կես ամսով ընթացքում Հայաստանի ձեռնարկություններում բավա-
կանաչափ ավելացել և բաժնյակների և ծառայողների թվը: Ճիշտ է, աշ-
խատանքի վաճառքական բուրն Հայաստանում չի հետեվում բանվո-
րական ուժի և ծառայողների շարժմանը, բայց մենք կարող ենք մեր յեզ-
րակացությունն անել արհեստակցական ժիւթյունների անդամների շարժ-
ման հիման վրա: Յեթև հոկտեմբերին արհեստակցական ժիւթյունները
անդամների թիվ. ձեռնարկություններին մեջ և հիմնարկություններում
հաշվում էր 24 188 հոգի, հաշված նաև հողանտառիության անդամներին,
մարտի վերջերին բանվորների և ծառայողների այդ թիվը հասնում է ար-
դեն 29,451: Գործազրկությունը, վոր հոկտեմբերին հասնում էր 2427-ի,
ստորագնաբար նվազում է, մասամբ գործազուրկներին զուտ յեթարկելու
շնորհիվ, դեկտեմբերին հասնելով մոտ 1851 ի, դեկտեմբերից հետո ասար-
ճանաբար սկսում և ավելանալ և հասնում է 2,283 ի: Այստեղ հարկավոր
և հիշել արդյունաբերական ասպարիզում ի կատար գործազրկության
նվազումը, վորը հոկտեմբերին— 965 ի փխարեն մարտին կրճատվել հասել
և 625 ի, չնայելով, վոր գործազուրկների թիվն ընդհանուր առմամբ ա-
ճում էր:

Այսպիսով՝

1) Վեց ամսվա կրնյունկառույն ցույց է ապրիս ժողովրդական
անտեսության համարյա բոլոր ճյուղերի բարձրացումը:

2) Աշխատյին ցաճսերը, վոր անցյալ տարվա սերժանման սկզբնա-
կան շրջանում անբարենաշուղ էին, վերջերում հետգհրած լավանում են և
հաշվառու զբջանում գնահատվում են իբրև միջակ: Ցրտահարության պատ-
ճառած վնասներն ասպառածից վերջ չափով ավելի ապակա գուրս յեկան,
թեև աշխատյին ցանքների կրած վնասները, վոր ըստ կենտրվիվարի
ավյալների, աշխատցանի 15 ամսուն են կաղմում, և անասունների կո-
րուստը պետք է ստուգման յեթարկվին հունիսի: Ինչ վերաբերում և
խաղողի այգիներին՝ նրանք զգալի չափով առժեղ են: Խաղողի այգիներ-
ին և պտղատու ծառերին հասած վնասներն ու ինվենտարի սուր կարիքի
հետևանքով, գյուղական անտեսությունը կարևոր է լգնության:

3) Գյուղատնտեսության խոշոր ավելցուկները— գյուղատնտեսության
արտադրանքի բարձրացումը, վոր ըստ կենտրվիվարի նախնական
ավյալների— 23—24 թվի համեմատությամբ կաղմում էր 11,23 տոկոս,
22—23 թվի համեմատությամբ— 55,94 տոկոս, հնարավորություն ավելցին
պետական և կոոպերատիվ կաղմակերպություններին փոքրի շտան բավա-
բար չափով հայթայթման գործունեյություն ցույց տալու, թեև հայթայթ-
ման մի քանի նյութերի համար նախնական ծրագիր անգամ գոյություն
չաւներ: Հայթայթման աշխատանքով զբաղված կաղմակերպությունները
գյուղական անտեսության 50—95% ի ավելցուկներից կարողացան հավա-
քել բամբակ, գինի, հում կաշի, աղիքներ, զվեցեբական պանիր:

4. Գյուղացիության զբաղական յեկամուսները հայթայթման շրջա-

նում, մանավանդ առաջին յնամայակում, ավելացան, վար ի հարկե, եյա-
կան ազդեցութիւնն ունեցավ յերկրի ապրանքային շրջանառութիւնն կա-
յունութեան վրայ:

Գյուղացիութեան գնողունակութեան անկման փոխարեն, վար նշմար-
վում էր արդեն յերկրորդ յնամայակի սկզբներում, փոխվում է գարնանը,
նկատվում է աշխուժացում շնորհիվ տյն հանգամանքի, վար գյուղացիու-
թիւնը, գարնանացանից առաջ, արտադրանքի ցանցային կամ պանիային,
սկսել էր մի քիչ ավելի արտադրանք իր ավելցուկները:

5) Հիմնական ապրանքների մասնակարարումը Հայաստանում կատար-
վում էր զանազան ձևով կիսամյակի ընթացքում:

Հացամթերքների ներմուծման՝ Ներքին Առևտրի Ժող. կոմիտեի արհեստի
ծրագիրը համարյա թե իրադրծված է: Այնուամենայնիվ անհրաժեշտ է
նկատել, վոր Ներքառնողկոմի մշակած այդ ծրագիրը հիմնված է Հայաս-
տանի հացամթերքների իրական պահանջների վրայ, և, — յիթե պետական
կազմակերպութիւնները կամ մասնավոր անձինք արտադրողներին ներ-
մուծումներ չանեյին, հացի շուկան կայուն դրութիւնն չէր ունենա:
Շուկայի հետագայ կայունութիւնը կախված է ծրագրային և արտադրա-
գրային ներմուծումների ավելանալուց, ըստ վորում աչքի առաջ պետք է
ունենալ հացի մթերքների պահանջի որոշոր ընդարձակվելը, գինների բար-
ձրանալու տենդենցները և հացի պաշարների պակասելը:

Մանուֆակտուրայի հայթայթման գործում առաջին յնամայակում
նկատվել է մանուֆակտուրայի սով, քանի վոր մեծ պահանջ չեղել է,
մինչդեռ առաջարկը համարյա բացակայել է: Յերկրորդ յնամայակում ա-
ռաջարկը բավարարել է պահանջը: Համարյա ամբողջ կիսամյակում նկա-
տելի յն բյազի և չթի գների բարձրացում, վոր անպայման արդելք է
համդեսա՛նում մանուֆակտուրայի պահանջին:

Ինչ վերաբերում է շաքարի ներմուծմանը, ապա այդ առթիվ ան-
հրաժեշտ է նկատել, վոր փ. քրի շառ է ճիշտ յեզրակացութիւններ անել
անկարելի յի, քանի վոր շաքարի վերաբերմամբ հաշվառման տվյալներ
կան միայն Յե. Առնի մասին:

6) Բորսային առևտրի կիսամյա շրջանառութիւնները, անցյալ տար-
վա առաջին կիսամյակի համեմատութեամբ, ավելացել են 228, 20%-ով: Ամ-
բողջ կիսամյակի շրջանառութիւնները (բորսայի և պետական առևտրի)
մնում են կայուն վիճակում: Յերկրորդ յնամայակի հաշվառման հեղացրած
պայմանները, համեմատելով առաջին ծանր պայմանների հետ, եյական
ներդրծութիւնն ունեյան մեծածախս առևտրի շրջանառութիւնների կա-
յունութիւնը պահպանելու համար:

7) Մասնավոր առևտրի մասնակցութիւնը մեծածախս առևտրի շըր-
ջանառութիւնների մեջ առաջին յնամայակում մեծ տոկոս է կազմում, ա-
ռաջին յնամայակի վերջերից ու յերկրորդ յնամայակի սկզբից նկատելի
կերպով պակասում է, սակայն յերկրորդ յնամայակի վերջերում, մաս-

նավոր կապիտալի նկատմամբ ունեցած ընդհանուր քաղաքականութեան
շնորհիվ, նորից ավելանալու հակումներ է ցույց տալիս:

Յեռամայակի վերջում մասնավոր առևտրի վարկավորման պայմանները
բավականին թեթեւում են:

8) Մեծածախսի ու մանրածախսի գները Յերևան քաղաքում, և ման-
րածախսի գներն ամբողջ Հայաստանում ցույց են տալիս, վոր գյուղատն-
տեսական արտադրանքների գները բարձրացել են, իսկ արդյունաբերականնե-
րինը պակասել, յիթե նկատի չունենանք բյազի ու չթի գների բարձրա-
ցումը:

Գյուղատնտեսական և արդյունաբերական ապրանքների նկատմամբ
մկրատի բերանը փակվում է, նույնպես հոկտեմբերի մեծածախսի ու ման-
րածախսի գների «մկրատը» մարտի համեմատութեամբ բավականին սեղմ
վում է:

9) Պետական և կոոպերատիվ առևտրի ընդարձակման, գյուղատնտե-
սութեան պահանջների շնորհիվ, հոկտեմբերի համեմատութեամբ, փոխա-
տուղի ղվման գործարքները մեծապես ավելանում են, այնպես վոր ապրի-
լին, հ. կտեմբերի համեմատութեամբ — կազմում են 44 տոկոս: Նմանապես ա-
վելացել են ընթացիկ հաշիվների և ավանդների գումարները: Չնայելով,
վոր վարկային գործառնութիւններն անընդհատ աճել են, բանկերի սահ-
մանափակ միջոցները հնարավորութիւնն չեն տալիս բավարարելու ժողո-
վրդական տնտեսութեան կարիքները:

10) Յերկրորդ յնամայակում տեղական բյուջեյի մուտքերն ավելա-
նում են, իսկ պետականը՝ պակասում: Պետական բյուջեյի մեջ յերկրորդ
յնամայակում նկատելի է երաւով ավելանում են կողմնակի հարկերը, իսկ
տեղական բյուջեյի մեջ — կումւււալ յեկամուտները: Պետական բյուջեն կի-
սամյակի ընթացքում համեմատելով անցյալ տարվա միևնույն ժամանակա-
շրջանի հետ, աճել է 19 տոկոսով, տեղական բյուջեն, անցյալ տարվա հա-
մեմատութեամբ՝ 45,7 տոկոսով:

11) Արդյունաբերութիւնը ցույց է տալիս, վոր անցյալ տարվա ա-
ռաջին կիսամյակի հետ համեմատելով, նկատելի է երաւով աճել է:

Ինչպես արտադրանքն ավելացնելու, այնպես էլ աշխատանքի արտա-
դրողականութիւնը բարձրացնելու տեսակետից, առանձնապես աճում է
նկատվում արդյունաբերական յերկրորդ յնամայակում:

Պինձաձուլական արդյունաբերութեան մեջ (կարմիր Նոյեմբերի և
Ալլահվերդու գործարաններում) վերանորոգման աշխատանքներ են տեղի
ունենում:

Գինու-կոնյակի արդյունաբերութեան ասպարիզում սպիրտի արտադրու-
թեան աճումը, անցյալ տարվա առաջին կիսամյակի հետ համեմատելով,
կազմում է 122 տոկոս, կոնյակի արտադրութիւնն այս տարի յի միայն
սկսվել, գինու արտադրութիւնը բարձրացել է 12 տոկոսով:

Կաշվեղենի արդյունաբերութիւնը, չնայած արտադրական ծրագրի

չկատարման, արագ թափով զարգանում և յերկրորդ յեռամայակում։ Անցյալ տարվա նույն ժամանակաշրջանի հետ համեմատելով, մեծ կաշի-
ների պատրաստումն ավելացել և 15 տոկոսով, իսկ փոքրներինը՝ 35 տո-
կոսով։

Մեքենայական գործարանի արտադրանքի և աշխատանքի արտադրո-
ղակաճության բարձրացումն արտահայտվում և նրանով, վոր նրա պատ-
րաստած նյութերն անցյալ տարվա միևնույն շրջանի հետ համեմատած,
աճել են 138 տոկոսով։

12) Գործադրվելու ժամանակահատվածում միասին ավելանում և ձեռ-
նարկութուններում աշխատող բանվորական ուժերի թիվը։

Ա Ղ Յ Ո Ւ Ս Ը Կ

Ա Ղ Յ Ո Ւ

Հայաստանի Ժողովրդական տնտեսության 1924

Կոնյունկտուրայի հիմ

№ ըստ կարգի	Ցուցանիշներ	ՀԱՇՎԻ ՄԻԱ ՎՈՐ	Ա	
			Հոկտ. (I/VI)	Նոյեմբ. (I/XII)
ՀԱՅԹԱՅԹՈՒՄՆԵՐ				
1.	Բամբակ	հազ. փթերով	209,5	288,4
2.	Գինի	» փեղր.	93,4	66,5
3.	Հում կաշի	մանր կաշ. հազ.	10,1	17,8
4.	Աղի քնի	հազ. հառ.	5,5	2,3
ՆԵՐՄ ՈՒԾՈՒՄ				
5.	Հաց	հազ. փթերով	167,3	66,1
6.	Մանուֆակտուրա	վազոն	9,6	8,2
7.	Շաքար	»	3,4	0,5
ԱՌԵՎՏՈՒՐ				
8.	Յերկու բորայի շրջանառութ.	հազ. ուրբ.	976,5	715,7
9.	Յերեանի 8 մեծածախս ձեռնարկությունների շրջանառութ. ՄԱՆՐԱԾԱԽԾ ԳՆԵՐԻ ԻՆԴԵՔՍ	»	716,6	726,5
ՆԵՐԸ ՑԵՐԵՎԱՆՈՒՄ				
10.	Ընդհանուր	հազ. ուրբ.	254	261
11.	Գյուղատնտ. ապրանքների	»	185	211
12.	Աղյուսակներ. ապրանքների	»	800	292
ՖԻՆԱՆՍՆԵՐ				
13.	Ցեկամուտ համապետ. բյուջ.	հազ. ուրբ.	466,5	413,8
14.	» տեղական բյուջ. ՎԱՐԿ	»	147,5	125,9
15.	Ավանդ և ընթ.հաշվառմ. 5 բանկ. ամսի 1-ին	հազ. ուրբ.	1394,3	1612,5
16.	Պարտքի մեաց. զեղչ. փոխ. ու պեր. ամսի 1-ին	»	3070,4	3159,1
ԱՐԴՅՈՒՆԱՐԵՐ ՈՒԹՅՈՒՆ				
17.	Գինի-կոն. արդ. արտադրութ.	»	99,8	148,7
18.	Կաշվի արդ. արտադրութ.	»	14,2	16,5
19.	Մեք. գործ. արտադրութ.	»	8,0	5,4
20.	Մի մարդու արտադ. մի որում Մեք. գործ.	»	6,53	5,96
ԱՇԽԱՏԱՆՔ				
21.	Գործազուրկ մնաց. ամսի 1-ին	»	2427	2660
22.	Ամսվա ընթաց. ցուցակ.	»	597	340

Ս Ա Կ

25 տարվա 1-ին յետմայակի (հոկտեմբեր—մարտ)

նախն ցուցանիշների.

Մ Ի Ս Ն Ե Ր				ԸՆԴԱՄ. ԿԵՍ ՏԱ- ՐՈՒՄ	1-ին յետ- մա (հոկտ. նոյեմբեր)	2-րդ յետ- մա (հոկտ. մարտ)	ԾԱՆՈՐ.
Դեկտ. (1/I)	Հունվ. (1/II)	Փետր. (1/III)	Մարտ (1/IV)				
104,4	27,9	9,9	2,4	672,5	632,5	40,2	
78,1	33,3	15,1	42,9	329,3	238,0	91,3	
13,6	12,3	10,1	10,4	74,3	41,5	32,8	
4,2	2,9	1,0	1,4	18,3	12,9	5,4	
206,7	90,6	113,0	188,8	832,5	440,1	392,4	
14,1	9,9	13,5	12,2	67,5	31,9	35,6	
10,0	8,0	4,1	11,5	37,5	13,9	23,6	
397,1	961,7	821,0	812,8	5184,7	2589,2	2595,5	
1369,0	926,4	959,8	972,7	5671,0	2812,1	2858,9	
273	276	269	262	+ 2,4	+ 6,6	- 4,0	
230	234	223	215	+ 17,4	+ 25,7	- 6,5	
352	302	296	288	- 3,1	- 0,7	- 4,7	
422,3	237,7	312,7	249,4	2100,6	1302,6	798,0	
142,0	150,6	156,6	145,6	867,9	415,4	452,5	
1639,1	1616,2	1156,9	1570,8	—	—	—	
1458,3	3331,0	3300,2	3760,6	—	—	—	
373,8	216,0	74,9	95,9	1009,1	6222,3	386,8	
43,3	29,8	43,4	35,0	182,3	74,0	108,3	
9,2	11,1	94,4	7,4	50,5	22,6	27,9	
6,14	8,68	7,51	6,33	—	6,21	7,52	
1851	1940	2078	2283	—	—	—	
459	310	190	413	2309	1896	913	

0203810

NL0203810

29. 686